



REPUBLIKA CRNA GORA
Savezna Republika Jugoslavija
Predsjednički izbori
22. decembar 2002.



MEĐUNARODNA POSMATRAČKA MISIJA ZA IZBORE

IZVJEŠTAJ O PRELIMINARNIM NALAZIMA I ZAKLJUČCIMA

Podgorica, 23. decembra 2002. - Međunarodna posmatračka misija koja prati izbore za predsjednika Republike Crne Gore (Savezna Republika Jugoslavija) 22. decembra, predstavlja zajednički poduhvat OEBS-ovog Biroa za demokratske institucije i ljudska prava (BDILJP) i Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope (PSSE).

Izvještaj o preliminarnim nalazima i zaključcima izdaje se prije zvaničnog objavljivanja rezultata izbora, prije nego se državni i sudski nadležni organi počnu baviti prigovorima i žalbama sa dana održavanja izbora, kao i prije kompletne analize nalaza praćenja izbora.

PRELIMINARNI ZAKLJUČCI

Predsjednički izbori održani 22. decembra 2002.godine u Republici Crnoj Gori/SRJ sprovedeni su, najvećim dijelom, u skladu sa međunarodnim opredjeljenjima i standardima koji se primjenjuju na demokratske izbore. Međutim, sa nezvaničnim preliminarnim podacima, koji ukazuju na odziv birača ispod potrebnih 50%, ovaj prvi krug izbora je bio proglašen neuspjelim i mora biti ponovljen.

Izbori su, *de facto*, predstavljali nejednako takmičenje uz učestvovanje samo jednog jakog kandidata, dok su opozicione stranke ustvari bojkotovale ovaj događaj. Odluka opozicije je lišila glasače stvarnog izbora i uticala na narušavanje samog demokratskog procesa. Bilo je registrovano jedanaest kandidata. Osim Filipa Vujanovića, vršioca dužnosti Predsjednika Republike i Predsjednika Skupštine Republike Crne Gore, ostalih deset kandidata je malo bilo poznato javnosti, bez posjedovanja odgovarajućih organizacionih struktura i adekvatnih sredstava za izbornu kampanju.

Sveukupno gledano, izborni okvir jeste odgovarajući, i uslovi za održavanje demokratskih izbora postoje. Međutim, Zakon o izboru predsjednika Republike je zastario, ima svojih nedostataka koje prethodni skupštinski saziv nije riješio prije objavljivanja ovih izbora. Uslov da se neuspješna prva runda izbora ponovi odmah sa istim kandidatima nije logičan, jer su glasači već izrazili svoju izbornu volju. Zakonom nije određen datum za ponavljanje izbora, kao ni tijelo odgovorno za sazivanje izbora. No, i pored toga, izbori su obavljani u skladu sa postojećim zakonskim okvirom.

Pored ostalih pozitivnih elemenata u samom izbornom procesu, vrijedno pažnje je navesti još i sljedeće:

- zastupljenost političkih stranaka u izbornim komisijama na svim nivoima,
- efikasno sprovođenje izbornih procesa,
- u velikoj mjeri tačni i transparentno urađeni birački spiskovi, kao i

- široka dostupnost nestranačkim domaćim posmatračima praćenja glasanja i prebrojavanja glasova.

Besplatno vrijeme emitovanja i prostor u državnim medijima, čiji je rad precizno regulisan propisima, raspoređeni su u skladu sa zakonom. Generalno uzevši, mediji, uključujući privatne elektronske i štampane medije i glavni državni medij RTCG1, posvetili su zanemarljiv prostor i vrijeme izbornoj kampanji. Umjesto toga, mediji su se koncentrisali na druga politička pitanja, uključujući nemogućnost parlamentarne većine da oformi novu Vladu, hapšenje Zamjenika državnog tužioca zbog optužbi za umiješanost u trgovinu ljudima i dr. Van medija, kampanja je imala mali publicitet, sa rijetkim kandidatima koji su održavali javne tribine i promotivne skupove, osim Filipa Vujanovića čija je izborna kampanja pokrila čitavu Republiku. Sve u svemu, birači nijesu imali dovoljno informacija o samim izbornim platformama pojedinih kandidata.

Kao i u ranijim prilikama, posmatrači su dali dominantno pozitivnu ocjenu izbornim aktivnostima na dan održavanja izbora, kao i postupku brojanja glasova. Međutim, postupci oko glasanja lica koja su vezana za kuću su nedosljedno primjenjivani.

S obzirom na neuspjele predsjedničke izbore u Srbiji i Crnoj Gori tokom posljednja tri mjeseca, nakon ponavljanja izbora u januaru, trebalo bi razmotriti potrebu da se iz zakonodavstva briše svaka odredba kojom se omogućava beskrajn ciklus ponavljanja izbora. To bi se moglo postići na slijedeći način:

(1) tako što će se uslovi da odziv birača na izborima bude 50% potpuno brisati, i umjesto toga uvesti uslov 50% + 1 glas većinske podrške kandidatu koji treba da bude izabran u prvoj rundi izbora i, ukoliko i to ne uspije, u tom slučaju završno nadmetanje između dva najbolje plasirana kandidata u drugoj rundi; ili

(2) ukoliko se uslov od 50% odziva zadrži u prvoj rundi, i ukoliko se taj cenzus ne ispuni ili nijedan od kandidata ne dobije većinu glasova, u tom slučaju se kreće sa drugim krugom izbora i konačnim nadmetanjem bez ikakvih uslova u pogledu odziva birača, između dva najbolja kandidata.

U protivnom, zahvaljujući ovakvom važećem sistemu, omogućava se izborni bojkot od strane onih političkih snaga koje žele minirati sam proces zarad uskih partijskih interesa i rezultata u ciklusu ponovljenih neuspjelih izbora.

OEBS/BDILJP i PSSE su spremni pomoći vlastima i civilnom društvu u Crnoj Gori da otklone sve nedostatke i izazove na koje smo ukazali u ovom izvještaju.

PRELIMINARNI NALAZI

Pregled

Parlamentarni izbori održani 20 oktobra 2002.godine rezultirali su apsolutnom većinom poslaničkih mjesta za koaliciju koju sačinjava Demokratska partija socijalista (DPS) i Socijaldemokratska partija (SDP). Pregovori između DPS-a i koalicionog partnera SDP-a nijesu doveli do brzog formiranja nove Vlade. SDP nije bio zadovoljan ministarskim projekcijama DPS-a, a posebno odlukom da se ponovo ne imenuje odlazeći Ministar unutrašnjih poslova. Kao rezultat toga, formiranje nove Vlade je odloženo nakon

predsjedničkih izbora. Tokom tri nedjelje uoči održavanja ovih izbora, kontraverzija koja je pratila hapšenje Zamjenika državnog tužioca zbog optužbi za trgovinu ljudima, takođe je predstavljala dodatnu pozadinu u održavanju ovih izbora.

Predsjednički izbori 22. decembra su se održavali u kontekstu nedavno postignutog sporazuma o usvajanju Ustavne povelje državne zajednice Srbije i Crne Gore, koja će nakon što je usvoje parlamenti Republika Srbije i Crne Gore i Federacije, dovesti do formiranja nove Skupštine i ostalih institucija buduće zajedničke države.

Na dan 25. novembra, predsjednik Đukanović je dao ostavku i nominovan je od strane DPS-a za premijera. Istovremeno, gospodin Filip Vujanović, novoizabrani Predsjednik Skupštine preuzeo je ulogu privremenog predsjednika Republike Crne Gore. On je kasnije predložen kao kandidat DPS-a za predsjednika.

Glavna opoziciona koalicija, koju sačinjava Socijalistička narodna partija (SNP), Srpska narodna stranka (SNS) i Narodna stranka (NS), kritikovala je koncentraciju moći i pozvala gospodina Vujanovića da se povuče sa svih zvaničnih funkcija kako bi mogao sudjelovati na izborima samo u svojstvu potpredsjednika DPS-a.

Predrag Bulatović, lider SNP-a, je odustao od sudjelovanja u izbornom takmičenju protiv bilo kojeg drugog kandidata osim Mila Djukanovića, koji je ranije objavio da neće učestvovati. SNS je podsticala svoje koalicione partnere da daju svoju podršku nekom nezavisnom, vanstranačkom kandidatu. Međutim, SNP i NS nijesu podržale ovaj predlog. Pred sam kraj zaključenja roka za prijavljivanje kandidata, SNP je objavila da koalicija uopšte neće dati svoga kandidata, što je bila odluka zbog koje je SNS izrazila žaljenje, ali je prihvatila. Visoki politički zvaničnici SNP-a su izjavljivali da uslovi za demokratske izbore ne postoje i ohrabrivali svoje pristalice da ne sudjeluju na izborima kao glasači. Liberalni savez Crne Gore (LSCG) nije pokazao interes za izbore i odlučio je da ne prijavi svoga kandidata, kao i da ne podrži bilo kojeg drugog.

Ove političke odluke su sasvim jasno služile tome da smanje odziv glasača na izborima, umanjujući ga na procenat ispod 50% koji je neophodan da bi izbori mogli biti proglašeni važećim. Šta više, odluka opozicije da bojkotuje izbore, lišila je u stvari glasače pravog izbora i narušila sam demokratski proces zarad uskih partijskih interesa. Stoga je, sam čin dolaska na biračko mjesto ili apstiniranja od glasanja, postao politički čin, kojim se otkriva izbor glasača.

Politička opozicija je tvrdila da navodno skupštine opština koje ona kontroliše, nijesu primile sredstva na koja su imale pravo, što je uticalo na samu pripremu izbora. U Kolašinu, opštinske vlasti su 9. decembra obavijestile Republičku vladu da neće biti moguće napraviti izvode iz biračkog spiska za nekih 40 biračkih mjesta, da neće biti u mogućnosti odštampati pozive biračima, da neće moći organizovati biračka mjesta gdje nema električne energije, i da na sam dan održavanja izbora ne može garantovati da će snijeg biti uklonjen i očišćen. Na kraju su sve pripreme bile obavljene. Međutim, u Beranama, Kotoru, Nikšiću i Plužinama, pozivi za glasanje nisu poslani u skladu sa zakonom, potencijalno utičući na odziv birača.

Pravna regulativa

Na dan 16. oktobar 2002. godine, četiri dana prije održavanja prijevremenih parlamentarnih izbora, prethodni Predsjednik Skupštine objavio je da će se predsjednički izbori održati 22. decembra.

Iako pravna regulativa za predsjedničke izbore predstavlja adekvatnu osnovu za sprovođenje demokratskih izbora, Zakon o izboru Predsjednika Republike je zastario i ima svojih nedostataka koje prethodni skupštinski saziv nije uspio riješiti prije objavljivanja izbora.

Kao i u Srbiji, uslov kojim se zahtijeva odziv birača od 50%, kombinovan sa odredbama u Zakonu za beskrajno ponavljanje izbora, što je naslijedjeno još od starog režima u Jugoslaviji, u stvari je naveo neke političke snage da bojkotuju izbore. Stoga je neophodno razmotriti potrebu da se iz postojećeg zakonodavnog okvira briše svaka ona odredba koja može da omogući beskrajn ciklus ponovljenih izbora. Pored toga, uslov da se neuspjeli prvi krug izbora odmah ponovi sa istim kandidatima, nije logičan, upravo iz razloga što su glasači već iskazali svoju izbornu volju.

Na dan 22. novembra, Skupština RCG je usvojila Odluku kojom će biti dozvoljeno Republičkoj izbornoj komisiji (RIK) i opštinskim izbornim komisijama (OIK) da nastave sa radom u slučaju da izborni proces bude nastavljen nakon isteka njihovog mandata 31 decembra. Na dan 2 decembra, Skupština RCG je usvojila "autentično tumačenje" spornih članova Zakona o izboru Predsjednika Republike. Time je potvrđen uslov da većina registrovanih birača mora izaći na izbore kako bi se prvi krug izbora mogao smatrati validnim. U protivnom, prvi krug izbora se mora ponoviti. Međutim, niti takvo "autentično tumačenje", kao ni samo zakonodavstvo ne propisuju precizan rok za ponavljanje prvog kruga glasanja. Tijelo ili organ koji su nadležni da sazovu ponovljeno glasanje, takodje nisu jasno precizirani. U slučaju da na ponovljenim izborima učestvuje manji broj od potrebnog broja birača, biće neophodno raspisati potpuno nove izbore. Vremenski rok za te izbore isto tako nije definisan.

U slučaju da je na izborima 22. decembra učestvovala većina birača, ali da nijedan od kandidata nije obezbijedio većinu glasova, tim "autentičnim tumačenjem" se objašnjava da će u "drugom krugu" izbora, dvojici kandidata koji učestvuju na izborima biti potrebna samo prosta većina datih glasova da bi bili izabrani, bez obzira na odziv birača. S obzirom da nijedan republički poslanik iz opozicije nije učestvovao na sjednici Skupštine RCG na kojoj je usvojeno to "autentično tumačenje", neki su kritikovali njegove zaključke.

Drugi nedostaci koji su uočeni u Zakonu o izboru Predsjednika Republike obuhvataju sljedeće:

- U Zakonu nema posebnog pozivanja na metodu izračunavanja ukupnog broja birača koji su glasali, a karakteriše ga i odsustvo uvjeravanja o konzistentnoj primjeni odredaba iz Zakona o parlamentarnim izborima za određivanje odziva birača od strane biračkog odbora, kao i
- Očigledna anomalija po kojoj je kandidatima potrebna većina "svih glasova" da bi bili izabrani (to jest, zajedno i važećih i nevažećih glasova). Ova anomalija rezultira stvaranjem dodatne i nepotrebne prepreke čak i u slučaju kada se nadmeću samo dva kandidata, i gdje je zadovoljen uslov odziva birača.

Pored toga, postoje i određene nedosljednosti izmedju Zakona o izboru Predsjednika Republike i Zakona o parlamentarnim izborima, s tim što ovaj drugi reguliše mnoge tehničke

aspekte samog izbornog procesa. Primjer jeste nesklad između uslova u pogledu prebivališta za birače i kandidate.

Sprovođenje izbora

Osim nekoliko izuzetaka, struktura i sastav "stalnog" članstva izbornih komisija su ostali isti kao i na oktobarskim parlamentarnim izborima.

Svi nivoi odgovorni za sprovođenje izbora imaju pažljivo odabran balans u pogledu zastupljenosti različitih političkih interesa i nijedna stranka ili koalicija nije u poziciji da ima kontrolu nad funkcionisanjem izborne komisije. Ključne funkcije predsjednika i sekretara u biračkim odborima su podijeljene između DPS/SDP-a i opozicije. Međutim, u izvjesnom broju opština LSCG nije imenovao lica na položaj predsjednika biračkog odbora. Pored toga, svaki kandidat može da imenuje predstavnike na svim nivoima organa odgovornih za sprovođenje izbora kao "članove u proširenom sastavu". Nesumnjivo, tu postoji visoki stepen političkog pluralizma i transparentnosti u izbornom procesu. No i pored toga, mnogi kandidati nijesu imenovali svoje predstavnike kao "članove u proširenom sastavu" na različitim nivoima organa za sprovođenje izbora. Stoga je odgovornost za održavanje transparentnosti pala na članove komisije i biračkog odbora iz opozicije.

Oslanjajući se na svoje prethodno iskustvo u tom poslu, Republička izborna komisija i opštinske izborne komisije su na efikasan i transparentan način rukovodile izbornim procesom. No i pored odluke glavnih opozicionih stranaka da u stvari bojkotuju izbore, svi članovi komisija su radili kooperativno da bi se proces sproveo u skladu sa zakonom. Republička izborna komisija je ispoštovala sve zakonske i administrativne rokove.

Dok, s jedne strane, organi za sprovođenje izbora imaju iskustva u tom poslu, s druge određena obuka biračkih odbora, posebno "članova proširenog sastava" nominovanih od strane kandidata, bi bila poželjna.

Kandidati i izborna kampanja

Republička izborna komisija je registrovala jedanaest kandidata; petoricu su predložile političke stranke, dok je šest kandidata preloženo od strane grupa građana ("nezavisni kandidati"). Svi kandidati su bili muškarci.

Samo je Filip Vujanović, kandidat vladajuće koalicije, predstavljao stranke koje su na prošlim izborima u Crnoj Gori ostvarile uspješan rezultat. Kandidatima koje su predložile ostale četiri političke stranke, kao i nezavisnim kandidatima, je nedostajala ili javna afirmacija ili su dobili malo podrške prilikom učešća na prethodnim izborima. Sa izuzetkom gospodina Vujanovića, nijedan od kandidata se nije mogao obratiti nekoj stranačkoj strukturi za podršku u kampanji. Kao posledica toga, izborna utakmica je bila neuobičajeno neujednačena, jer su većini kandidata nedostajala sredstva za organizovanje uvjerljive kampanje širom Republike.

Nijedna od stranaka koje zastupaju nacionalne manjine u Crnoj Gori nije predložila svog kandidata. Albanske stranke su podržale gospodina Vujanovića.

Nadmetanje političkih stranaka na izborima u Crnoj Gori je tradicionalno ozbiljno. Politička polarizovanost i dobra organizovanost glavnih političkih stranaka je svakako doprinijela

visokom odzivu birača na prethodnim izborima. Odsustvo istaknutih političkih igrača sa izborne utakmice, sa izuzetkom gospodina Vujanovića, je za rezultat imalo visok stepen neizvjesnosti oko ukupnog uspjeha izbora.

Kampanja je imala mali publicitet i bila je neuobičajeno mirna. Svega nekoliko kandidata je održalo promotivne skupove i javne tribine. Jedino je gospodin Vujanović imao značajan broj postera istaknutih tokom kampanje. Ostali kandidati su sprovodili promotivne aktivnosti isključivo u besplatnom vremenu emitovanja i prostoru na Državnom radiju, televiziji i "Pobjedi". Stranke iz koalicije SNP/NS/SNS su preporučile svojim simpatizerima da ne izlaze na izbore, ali nijesu pozvale na pravi "bojkot". Umjesto toga, one su dale kritičke izjave protiv Vlade i gospodina Vujanovića lično. Potencijalna mogućnost neuspjeha izbora i nedostatak protivteže u kampanji, umanjili su ozbiljnu političku debatu. Neke organizacije građanskog društva i Misije OEBS-a i Savjeta Evrope u SR Jugoslaviji su pokrenule kampanju za podsticanje građana da izađu na glasanje.

Dana 6. decembra 2002. osam kandidata je uputilo žalbu Vladi kako bi dodatna sredstva bila učinjena dostupnim svim kandidatima, dodajući da "ukoliko troškovi osnovne propagande ne budu pokriveni, kandidati će razmotriti mogućnost povlačenja sa izbornog nadmetanja."

Dana 7. decembra, petnaest dana poslije krajnjeg zakonskog roka, Vlada je objavila odluku o utvrđivanju fonda u iznosu od 50.000 eura na ime nadoknade troškova kampanje kandidatima. Međutim, samo oni kandidati koji osvoje 10% ili više glasova imaju pravo da dobiju jednake djelove od iznosa sredstava. Prema tome, moguće je da bi samo jedan kandidat mogao primiti ovaj novac.

Izborni sporovi

OEBS/BDILJP Posmatračka misija za izbore je primila nepotvrđene optužbe o neopravdanom pritisku na birače da učestvuju ili ne učestvuju na izborima, uključujući optužbe o pritisku na javne službenike da izađu na glasanje. Međutim Posmatračka misija za izbore nije upoznata da je ijedna zvanična žalba upućena posebnim administrativnim ili sudskim nadležnim organima po ovom pitanju.

Prije dana održavanja izbora, Ustavni sud nije pozivan da sprovede postupak po pitanju ijedne pritužbe ili žalbe koje se odnose na izbore. Republička izborna komisija je reagovala po pitanju jedne žalbe koja se odnosila na birački spisak u Budvi, što je brzo ispravljeno.

Birački spiskovi

Birački spiskovi u Crnoj Gori se i dalje vode na transparentan način. Kao što je navedeno ranijim prilikama, nivo transparentosti bi se mogao dodatno popraviti, ako bi nacrti biračkih spiskova bili izloženi na biračkim mjestima prije dana održavanja izbora radi kontrole javnosti. Dana 11. decembra Republička izborna komisija je objavila da konačan ukupan broj upisanih birača iznosi 456.981, pri čemu je bilo potrebno da na izborima učestvuje 228.491 birača kako bi se zadovoljio uslov izlaska birača od 50% da bi izbori bili važeći.

Vrhovni sud je donio presudu na žalbe koje su se odnosile na izmjene i dopune biračkog spiska, što je rezultiralo dodavanjem 404 imena u birački spisak, brisanjem 154 imena, kao i izmjenama, dopunama i ažuriranjem podataka 152 birača. Ovo se dogodilo u propisanom

vremenskom periodu. Mada su dodatna poboljšanja moguća, tačnost biračkog spiska ostaje u sasvim prihvatljivim parametrima.

Mediji

Dana 2 decembra, Skupština Republike Crne Gore je usvojila "Pravila o medijskom predstavljanju predsjedničkih kandidata za vrijeme predizborne kampanje." Ova Pravila su opsežna i njima se predviđa da su državni mediji obavezni da izvještavaju o izbornoj kampanji i da obezbijede jednak i objektivan pristup svim učesnicima. Osim toga, ovim Pravilima se reguliše i količina vremena emitovanja, prostor i prezentacija kako besplatnog tako i plaćenog izvještavanja koje kandidatima stoji na raspolaganju na državnim medijima. Parlamentarni TV kanal i Državni radio, kojima rukovodi Radio-televizija Crne Gore (RTCG), su prenosili specijalne emisije posvećene izborima, a novina "Pobjeda" je štampala poseban sadržaj koji se odnosio na izbore. Na Parlamentarnom kanalu (RTCG) "vremenski blokovi za kampanju" su započeli 4.decembra.

Rad privatnih medija je manje regulisan. Zakonom je samo propisano da oni moraju poštovati predizbornu šutnju i jasno naznačiti plaćene oglase za kampanju, što neki mediji nijesu poštovali. Ipak, privatna televizija MBC je dobrovoljno uvela besplatno vrijeme emitovanja za sve kandidate.

Svi kandidati su iskoristili besplatno vrijeme emitovanja, odnosno prostor, koji su im bili dodijeljeni na državnim medijima. Međutim, izvan ovih vremenskih blokova i prostora koji su dobro regulisani propisima, mediji u cjelini su veoma malo vremena emitovanja i prostora posvetili izbornoj kampanji, te tako značajno ograničili količinu informacija o kandidatima i njihovim političkim programima, koje su bile dostupne biračima. Dana 20. decembra na Parlamentarnom TV kanalu je održana rasprava u formi okruglog stola uz učešće 11 kandidata.

Podaci o praćenju rada medija pokazuju da su u udarnom terminu gledanja televizijski kanali posvetili 7% emitovanja izvještavanju o kandidatima. Ako se izuzmu specijalne emisije posvećene izborima na Parlamentarnom TV kanalu, samo 1% praćenog vremena je bilo posvećeno kandidatima. Mas mediji su bili koncentrisani na druge vijesti, kao što su Ustvana povelja, formiranje nove Vlade i slučaj trgovine ljudima kome je dat veliki publicitet, isključivši pri tom izbore. "Neučestvovanje" opozicije u izbornoj utakmici je umanjilo izvještavanje o pitanjima koja se tiču kampanje, iako su izjave opozicije kojima se snažno zagovarao bojot izbora obimno prenošene.

Privatni mediji su opširno izvještavali o gospodinu Vujanoviću, uglavnom vezano za njegovu ulogu Predsjednika Skupštine RCG. Izvještavali su i o ostalim kandidatima, ali mnogo rjeđe. Ton izvještavanja u toku kampanje je pretežno bio neutralan kako u štampanim tako i u elektronskim medijima. Samo je gospodin Vujanović imao plaćeno oglašavanje.

Dnevni list "Publika" je narušio zabranu prenošenja rezultata istraživanja javnog mnjenja sedam dana prije dana održavanja izbora, kada je 15.decembra objavio rezultate ankete javnog mnjenja prognozirajući rezultate izbora. Listovi "Pobjeda", "Publika" i "Vijesti" su takođe prekršili dvadesetčetvoročasvni moratorijum na izvještavanje o kampanji.

Kao i prilikom prethodnih izbora, Skupština RCG je formirala Odbor za praćenje rada mas medija za vrijeme predizborne kampanje u cilju nadgledanja do koje je mjere rad državnih i

privatnih medija bio u saglasnosti sa Pravilima o izvještavanju o izbornoj kampanji. Odbor nema pravo da izriče kazne, ali obezbjeđuje pristupačno mjesto za brzo iznošenje žalbi. U slučaju kršenja zakona, moguće je i obraćanje sudu.

Građansko društvo

Kao i u ranijim prilikama, izbore su pratile dvije domaće grupe posmatrača: Centar za demokratsku tranziciju (CDT) i Centar za monitoring izbora (CEMI), pri čemu je ova druga nastupila u kooperaciji sa Centrom za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) iz Beograda.

Ove dvije organizacije su akreditovala preko 2.200 posmatrača, pokrivajući ogromnu većinu biračkih mjesta. Obije su organizovale paralelno tabelarno prikazivanje rezultata glasanja na osnovu reprezentativnog uzorka biračkih mjesta - "brzo brojanje", i obije su tokom dana održavanja izbora u dvočasovnim intervalima objavljivale informacije o odzivu birača. CEMI se takođe angažovao u predizbornoj kampanji "izađi i glasaj".

CDT je među predsjedničkim kandidatima promovisao saporazum o fer kampanji, koji je potpisalo sedam kandidata.

Dan održavanja izbora

Ogromna većina posmatrača je saopštila pozitivne utiske sa biračkih mjesta koja su posjetili. U svega dva izvještaja posmatrača postupci na dan održavanja izbora se opisuju kao "loši". Na 66% posjećenih biračkih mjesta bili su prisutni domaći van-stranački posmatrači.

U 14% opservacija, biračka mjesta su bila otvorena sa zakašnjenjem od više od jednog časa. U 5% opservacija materijal za kampanju je uočen u krugu od 50 metara od biračkog mjesta, i što je značajno, u nijednoj opservaciji nije primijećen pokušaj neovlašćenih lica da se umiješaju u rad biračkih odbora ili pak slučaj da su pripadnici policije primijećeni unutar biračkih mjesta bez opravdanog razloga. Tenzije su prijavljene u 1% posmatranih slučajeva, nasilje, nemiri ili zastrašivanje na tri biračka mjesta.

Mjere za zaštitu integriteta glasanja su u velikoj mjeri sprovedene u skladu sa zakonskim propisima. Bili su uočeni samo usamljeni slučajevi prekršaja vezano za korišćenje nevidljivog mastila (1%), birača bez validnih ličnih isprava o identifikaciji kojima je bilo dozvoljeno glasanje (manje od 1%), birača koji nijesu bili na spisku a koji su glasali (1,5%), i birača koji nijesu popunili svoje glasačke listiće u tajnosti (3%). Kršenje zabrane da se izgovara ime birača prilikom provjere njegovih identifikacionih dokumenata je primijećeno u 1,5% posmatranih slučajeva, narušavanje odredbe o zabrani bilježenja identiteta birača u nezvaničnim dokumentima u 1%, a korišćenje mobilnih telefona na biračkim mjestima u 11% posmatranih slučajeva. Kod grupnog glasanja je zabilježeno značajno poboljšanje u odnosu na prethodne izbore: u svega 2% posmatranih slučajeva u poređenju sa 10,5% u oktobru.

Postupak za glasanje lica koja su vezana za kuću je nedosljedno primjenjivan, pri čemu su na 20% biračkih mjesta prihvaćeni usmeni zahtjevi za glasanje kod kuće što je u suprotnosti za zakonom, na 27% posjećenih biračkih mjesta zahtjevi za glasanje lica koja su vezana za kuću nijesu bila upisana u "knjigu događaja", a na 4% biračkih mjesta ovi zahtjevi su bili prihvaćeni poslije konačnog roka, u 12:00 časova na dan održavanja izbora.

Posmatrači su ocijenili postupak brojanja glasova jednako pozitivnim ocjenama, pri čemu ga nijedan posmatrač nije okarakterisao "lošim". U ogromnoj većini posmatranih slučajeva postupci kojima se štiti integritet brojanja glasova su, generalno uzevši, pravilno sprovedeni.

*Ovaj izvještaj je dostupan i na srpskom jeziku.
Međutim, tekst na engleskom ostaje jedini zvanični dokument*

PODACI O MISIJI / ZAHVALNICE

Međunarodna posmatračka misija za predsjedničke izbore u Republici Crnoj Gori (SRJ) predstavlja izraz zajedničkog napora Biroa za demokratske institucije i ljudska prava (BDILJP) Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) i Parlamentarne Skupštine Savjeta Evrope (PSSE). Gospodin Nikolai Vulchanov (Bugarska) se nalazi na čelu OEBS/BDILJP Posmatračke misije za izbore. Gospodin Andreas Gross (Švajcarski parlamentarac) predstavlja Parlamentarnu Skupštinu Savjeta Evrope.

Ovaj izvještaj se zasniva na posmatranju 18 posmatrača, članova OEBS/BDILJP Posmatračke misije za izbore, sa sjedištem u Podgorici i u četiri regionalna centra širom Republike, koji su bili raspoređeni od 28. novembra. Ovaj izvještaj takođe obuhvata i nalaze na dan održavanja izbora 103 "kratkoročna" posmatrača iz 29 zemalja članica OEBS-a, koji su izvještavali sa oko 500 biračkih mjesta od nekih 1.100 širom Republike.

OEBS/BDILJP će objaviti konačan izvještaj o ovim izborima otprilike mjesec dana nakon završetka procesa.

Međunarodna posmatračka misija za izbore želi izraziti zahvalnost Ministarstvu inostranih poslova Savezne Republike Jugoslavije, Republičkoj izbornoj komisiji, Sekretarijatu za razvoj i drugim republičkim i opštinskim nadležnim organima Crne Gore za saradnju i pomoć pruženim tokom posmatranja izbora. Međunarodna posmatračka misija za izbore je takođe zahvalna na podršci i Misiji OEBS-a u Saveznoj Republici Jugoslaviji, kao i ambasadama i konzularnim predstavništvima zemalja članica OEBS-a.

Za dalje informacije molimo kontaktirajte:

- Nikolai Vulchanov, Šef OEBS/BDILJP Posmatračke misije za izbore, u Podgorici (Tel. +381-81-624-704);
- Jens -Hagen Eschenbacher, Posrtparol OEBS/BDILJP (+48-603-68-31-22), ili Konrad Olszewski, Savjetnik za izborna pitanja u OEBS/BDILJP u Varšavi (+48-22-520-0600);
- Christine Meunier, Savjet Evrope (Tel. +33-388-41-2123).

OEBS/BDILJP Posmatračka misija za izbore

Braće Zlatičanina 12

Podgorica 81000

Tel.: +381-81-624-704

Faks: +381-81-624-791

Elektronska pošta: odihr.mn@cg.yu

Web sajt OEBS/BDILJP: www.osce.org/odihr